

*dr Wojciech Lichota*¹

Katedra Finansów
Uniwersytet Rzeszowski

Wykorzystanie funduszy UE w ramach perspektywy 2007–2013 a możliwości pozyskania środków w ramach perspektywy 2014–2020 na przykładzie wybranej gminy z województwa podkarpackiego

WSTĘP

Przystępując w dniu 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej, Polska uzyskała dostęp do bezzwrotnych środków pochodzących z funduszy strukturalnych. Jak wskazała już w 1998 r. I. Popiuk-Rysińska, udział każdego kraju w UE pełni szczególną rolę w kształtowaniu pozytywnego obrazu w Europie i na świecie [Popiuk-Rysińska, 1998, s. 5]. Z drugiej strony, oprócz korzyści Polska jako państwo członkowskie jest zobowiązana do odprowadzania składek do budżetu ogólnego Unii Europejskiej.

Celem artykułu jest ocena wykorzystania funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 i przedstawienie możliwości aplikowania o środki w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 przez jednostki samorządu terytorialnego. W szczególności uwaga została poświęcona Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013 bowiem jest on przeznaczony w dużej mierze dla jednostek samorządu terytorialnego. W artykule posłużono się przykładem gminy Kamień, która od wielu lat aktywnie uczestniczy w pozyskiwaniu środków unijnych.

PROGRAMY POMOCOWE

Realizacja projektu dofinansowanego z funduszy UE oprócz korzyści związanych z uzyskaną dotacją nakłada na wnioskodawcę wiele obowiązków. Przygotowanie wniosku o dofinansowanie wraz z niezbędnymi załącznikami, stanowi

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, ul. M. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów; e-mail: wlichota@tlen.pl

początek drogi do otrzymania dofinansowania. Beneficjent musi m.in. starannie przygotować postępowanie o udzielenie zamówienia, a następnie osiągnąć i utrzymywać założone w projekcie wskaźniki produktu i rezultatu.

Pierwsze środki strukturalne zostały udostępnione na mocy dokumentu określającego wdrażanie Funduszy Europejskich na lata 2004–2006. Był to Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006. Jego strategicznym celem było rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Łączna suma środków przyznanych Polsce przez Unię Europejską na realizację tego programu wynosiła 12,8 mld euro [Fundusze Europejskie 2004–2006, www.funduszeuropejskie.2007–2013.gov.pl], z tego ok. 1,6 mld zł trafiło do województwa podkarpackiego.

Kolejny okres programowania obejmujący lata 2007–2013 wzbudził ogromne zainteresowanie wnioskodawców. Z jednej strony wielu wnioskodawców zdobyło doświadczenie podczas realizacji projektów w ramach perspektywy 2004–2006, z drugiej strony szeroko zakrojona kampania informacyjna pozwoliła dotrzeć do wielu potencjalnych wnioskodawców. Dokumentem określającym wdrażanie Funduszy Europejskich na lata 2007–2013 jest Narodowa Strategia Spójności (NSS) (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, NSRO). Określa ona priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności. Celem strategicznym NSS jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Obok działań o charakterze prawnym, fiskalnym i instytucjonalnym cele Narodowej Strategii Spójności są realizowane za pomocą programów krajowych zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju, regionalnych programów operacyjnych zarządzanych przez zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj.:

- Program Infrastruktura i Środowisko (alokacja 28,3 mld euro),
- Program Innowacyjna Gospodarka (alokacja 8,7 mld euro),
- Program Kapitał Ludzki (alokacja 10 mld euro),
- 16 programów regionalnych (alokacja 17,3 mld euro),
- Program Rozwój Polski Wschodniej (alokacja 2,4 mld euro),
- Program Pomoc Techniczna (alokacja 0,5 mld euro),
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (alokacja 0,7 mld euro).

Łączna suma środków zaangażowanych w realizację Narodowej Strategii Spójności wynosi około 85,6 mld euro, z tego 67,3 mld euro pochodzi z budżetu UE, 11,9 mld euro pochodzi z krajowych środków publicznych (w tym ok. 5,93 mld euro z budżetu państwa) i ok. 6,4 mld euro zostało zaangażowane ze strony

podmiotów prywatnych [Fundusze Europejskie 2007–2013, www.funduszeueuropejskie.2007-2013.gov.pl].

Oprócz polityki regionalnej Unia Europejska kładzie także duży nacisk na politykę rolną, rybactwa i rybołówstwa. W Polsce przejawia się to w istnieniu dwóch programów: Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (alokacja wynosi 13 mld euro) [*Przegląd unijnych...*, www.minrol.gov.pl] i Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013” (alokacja wynosi 734 mln euro) [Kornberger-Sokołowska, 2012, s. 108].

Ponadto w latach 2009–2014 w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego alokacja dla Polski wyniosła 578 mln euro [Informacje podstawowe, www.eog.gov.pl].

Podkreślić należy, biorąc pod uwagę perspektywę lat 2007–2013, że w efekcie nadmiernie optymistycznej kampanii informacyjnej przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej rozbudzone zostały zbyt duże nadzieje na pozyskanie środków z funduszy strukturalnych w stosunku do faktycznych możliwości i występujących potrzeb. Rzeczywistość, w znacznej części programów i działań, szczególnie adresowanych do samorządów lokalnych i przedsiębiorców, doprowadziła do rozczarowania i niezadowolenia, między innymi wskutek poniesienia w części jednostek zbędnych kosztów na przygotowanie projektów [*Informacja na temat...*, 2006, s. 115].

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UE W LATACH 2007–2013

Okres kwalifikowalności wydatków w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 rozpoczął się z dniem 1 stycznia 2007 r. i zakończył się w dniu 31 grudnia 2015 r. Oznacza to, że faktury za poniesione wydatki muszą być zapłacone w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2015 r. Wszelkie wydatki poniesione poza wskazanym okresem nie mogą być uznane za koszt kwalifikowany w projekcie.

Według danych dostępnych w Krajowym Systemie Informatycznym KSI SIMIK (07-13) od początku uruchomienia programów do 29 maja 2016 r. złożono 302,4 tys. wniosków poprawnych pod względem formalnym na łączną kwotę dofinansowania (środki UE oraz środki krajowe) 616 mld zł. W tym samym okresie podpisano z beneficjentami 106 361 umów o dofinansowanie na kwotę 398,7 mld zł wydatków kwalifikowanych, w tym dofinansowanie w części UE 285,1 mld zł, co stanowi 100,7% alokacji na lata 2007–2013. Wartość wydatków beneficjentów uznanych za kwalifikowane wynikająca ze złożonych wniosków o płatność wyniosła 395,6 mld zł, a w części dofinansowania UE 283,1 mld zł [*Poziom realizacji...*, www.funduszeueuropejskie.2007-2013.gov.pl].

W ramach regionalnych programów operacyjnych do końca 2015 r. zawarto 36,5 tys. umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania UE wynoszącą 71,7 mld zł, co stanowiło 99,6% alokacji dostępnych środków. Wartość wszystkich projektów, za-

równy tych w trakcie realizacji, jak i tych zakończonych wyniosła łącznie 110,6 mld zł. Wydatki wykazane przez beneficjentów we wnioskach o płatność wyniosły 104,6 mld zł, w tym dofinansowanie UE to 67,5 mld zł, co stanowi 94% alokacji dla 16 RPO [*Stan wdrażania Programów...*, www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl].

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013 (RPO WP) wszedł w końcową fazę realizacji. Według stanu na koniec stycznia 2016 r. podpisano 2579 umów/decyzji na kwotę 4,975 mld zł, tym samym rozdysponowano 99,9% alokacji środków. W marcu 2016 r. uzyskano zgodę ministerstwa na nadkontraktację środków, co spowodowało, że przekroczono poziom 100% dostępnej alokacji². Wydatkowanie środków jest na podobnym poziomie co kontraktacja, bowiem na koniec 2015 r. wypłacono 4,87 mld zł, co stanowi 98% alokacji środków. Pod względem poziomu wydatkowania środków z programu regionalnego województwo podkarpackie uplasowało się na 3. miejscu w kraju. W ramach RPO WP do 31 stycznia 2016 r. zakończono realizację 2508 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 4,295 mld zł [Krajowy System Informatyczny KSI SIMIK (07-13)].

W wyniku realizacji projektów zostały osiągnięte następujące efekty rzeczowe, np.:

- zrekonstruowano ponad 1000 km dróg lokalnych i regionalnych,
- zakupiono/zmodernizowano 107 szt. taboru komunikacji miejskiej,
- zrekonstruowano 75 km linii kolejowych,
- wybudowano 58 km sieci Internetu szerokopasmowego,
- 51 tys. osób uzyskało dostęp do szerokopasmowego Internetu,
- wybudowano 760 km sieci wodociągowej,
- blisko 200 tys. osób zostało przyłączonych do sieci wodociągowej,
- wybudowano 1547 km sieci kanalizacyjnej,
- blisko 80 tys. osób zostało przyłączonych do sieci kanalizacyjnej,
- zmodernizowano 64 obiekty edukacyjne,
- blisko 40 tys. uczniów i 30 tys. studentów korzysta z efektów projektów,
- przeprowadzono 475 tys. badań medycznych sprzętem zakupionym w wyniku realizacji projektów,
- wsparło 106 instytucji kultury,
- udostępniono dla ruchu turystycznego 100 obiektów dziedzictwa kulturowego,
- wsparło 19 instytucji otoczenia biznesu,
- wprowadzono 151 nowych i zmodyfikowanych usług dla przedsiębiorstw świadczonych przez wsparte instytucje otoczenia biznesu [Krajowy System Informatyczny KSI SIMIK (07-13)].

Biorąc pod uwagę założenia przyjęte w Programie większość wskaźników została osiągnięta, a część nawet przekroczona. Oznacza to, że środki pochodzące

² W późniejszym okresie w wyniku uwolnienia środków np. pochodzących z oszczędności przetargowych, nałożenia korekt finansowych, czy też środków uwolnionych na podstawie wyroku z 29 września 2015 r. Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) sygn. C-276/14, wartość alokacji będzie wynosiła ok. 100%.

z funduszy UE zostały efektywnie wykorzystane. Ponadto wiele projektów znajduje się na listach rezerwowych, co świadczy o dużym zainteresowaniu środkami z UE. Istnieją oczywiście przypadki nieosiągnięcia założonych wskaźników, np. dotyczące liczby złożonych projektów w danym działaniu, jednakże na taki stan rzeczy Instytucja Zarządzająca RPO WP nie ma wpływu. Nie można bowiem zmusić podmiotów do składania określonych typów wniosków o dofinansowanie.

Niestety, podczas wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego pojawiło się wiele sytuacji problemowych, które Instytucja Zarządzająca RPO WP zobowiązana jest wyjaśniać i rozstrzygać, np.

- wpływające skargi i zawiadomienia dot. inwestycji realizowanych na terenie województwa podkarpackiego,
- część beneficjentów nie posiadała dokumentów w dostateczny sposób potwierdzających osiągnięcie wskaźników projektu na poziomie wskazanym we wniosku o dofinansowanie,
- popełniane przez beneficjentów nieprawidłowości z zakresu prawa zamówień publicznych,
- zdarzały się inwestycje, które były nieprzemyślane na etapie aplikowania o środki, co powodowało konieczność dokonania zmian zakresu rzeczowego [*Sprawozdanie okresowe...*].

Należy również zwrócić uwagę na co najmniej dwie bariery związane z aplikowaniem o fundusze unijne. Jedną z nich jest niewątpliwie ograniczony budżet każdej jednostki samorządu terytorialnego, ponieważ wnioskodawca zobowiązany jest do współfinansowania inwestycji. Kolejną barierę stanowi obawa potencjalnych beneficjentów, co do możliwości wypełnienia wszystkich obowiązków wynikających z regulaminu konkretnego naboru wniosków i umowy o dofinansowanie.

REALIZACJA INWESTYCJI PRZEZ GMINĘ KAMIEŃ

Gmina Kamień jest jedną spośród 14 gmin powiatu rzeszowskiego ziemskiego. Kamień jest typowo rolniczą gminą, nieposiadającą większych zakładów przemysłowych. Potencjał gospodarczy gminy stanowią małe i średnie przedsiębiorstwa oraz działalności prowadzone przez osoby fizyczne. Gmina położona jest pomiędzy dwoma największymi ośrodkami miejsko-przemysłowymi województwa podkarpackiego, tj. Rzeszowem i Stalową Wolą, przy drodze krajowej nr 19. Powierzchnia gminy wynosi 7321 ha. Składają się na nią użytki rolne, tereny leśne, tereny osiedlowe i inne. Użytki rolne zajmują 70,1% ogólnej powierzchni gminy, natomiast lasy zajmują 25% wskazanej powierzchni gminy. Gmina, jak większość z tego obszaru, charakteryzuje się dużym bezrobociem (według stanu na koniec 2014 r. bez pracy pozostawało 435 osób, natomiast na koniec 2010 r. bez pracy pozostawało 475 osób), małym zatrudnieniem poza rolnictwem, niskim poziomem przedsiębiorczości i kwalifikacji jej mieszkańców, a także niewystarczającym poziomem wy-

posażenia infrastrukturalnego w zakresie podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej. Czynniki te powodują bariery dla inwestycji lokalnych i zewnętrznych, a tym samym ograniczają możliwości dywersyfikacji źródeł zatrudnienia i podniesienia poziomu cywilizacyjnego. Przez teren gminy Kamień przebiega 8 km odcinek drogi krajowej, 29 km dróg powiatowych i 45 km dróg gminnych³.

Jednostki samorządu terytorialnego prowadzą gospodarkę finansową w oparciu o założenia budżetu [Hellich, 2000, s. 16]. Zgodnie z art. 211 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet jednostki samorządu terytorialnego jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów tej jednostki, jest uchwalany na rok budżetowy, czyli rok kalendarzowy [Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych]. Dochody gminy mogą pochodzić z subwencji ogólnych, dotacji celowych lub mogą to być dochody własne [Borodo, 2010, s. 185], np. wpływy z podatków, opłat, z majątku gminy, z kar pieniężnych, uzyskiwane przez gminne jednostki budżetowe oraz wpłaty od gminnych zakładów budżetowych [Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach]. Wydatki z budżetu gminy można podzielić na bieżące (związane z bieżącą działalnością gminy np. wynagrodzenia, koszty remontów) i majątkowe (inwestycyjne, np. przeznaczone na budowę, rozbudowę, zakup środków trwałych) [Skica, Tabasz, Strojny, 2005, s. 56–65]. Wydatki przeznaczane są w większości na oświatę, pomoc społeczną, gospodarkę komunalną, administrację. Wydatki z budżetu gminy Kamień w latach 2007–2015 zostały zaprezentowane w tabeli 1.

Tabela 1. Wartość dofinansowania i wkładu własnego gminy Kamień wniesionego przy realizacji projektów w poszczególnych latach⁴ oraz wydatkowanie środków ogółem przez gminę w latach 2007–2016⁵

Rok	Wartość dofinansowania i wkładu własnego gminy Kamień wniesionego przy realizacji projektów			Wydatkowanie środków ogółem z budżetu gminy		
	Dofinansowanie UE w tys. zł	Dofinansowanie budżetu państwa w tys. zł	Środki publiczne, w tym budżet JST w tys. zł	Wydatki ogółem w tys. zł	Wydatki majątkowe w tys. zł	Wydatki bieżące w tys. zł
1	2	3	4	5=6+7	6	7
2003	905	b.d.	1358	b.d.	b.d.	b.d.
2004	363	b.d.	399	b.d.	b.d.	b.d.

³ Informacje uzyskano w Urzędzie Gminy Kamień.

⁴ Wartości te są orientacyjne, bowiem wiele projektów realizowanych jest w cyklu wieloletnim, beneficjenci, w tym jednostki samorządu terytorialnego mogli korzystać z systemu zaliczkowego, ponadto refundacja środków UE nie zawsze przypadała w tym samym roku, kiedy beneficjent ponosił wydatki. W tabeli przyjęto, że w przypadku, gdy projekt realizowany był w okresie kilkuletnim, to otrzymane środki były równomiernie rozłożone w każdym roku.

⁵ Wydatki ogółem z budżetu gminy.

1	2	3	4	5=6+7	6	7
2005	376	b.d.	318	b.d.	b.d.	b.d.
2006	862	b.d.	897	b.d.	b.d.	b.d.
2007	976	b.d.	796	16 023	2286	13 737
2008	648	b.d.	334	18 548	2539	16 009
2009	857	b.d.	465	19 511	4303	15 208
2010	9164	458	4788	33 833	15 816	18 017
2011	3313	918	1845	29 530	9275	20 255
2012	3285	565	2247	23 108	4197	18 911
2013	2043	906	1468	23 050	2383	20 667
2014	1984	777	1340	26 202	3441	22 761
2015	750	0	789	26 578	4200	22 378
SUMA	25 526	3624	17 044	216 383	48 440	167 943

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Kamień oraz strony internetowej www.gminakamien.pl

Gmina Kamień aktywnie uczestniczy w pozyskiwaniu środków unijnych. Poniżej przedstawiona została informacja w zakresie projektów zrealizowanych przy udziale środków unijnych i współfinansowanych przez gminę Kamień w latach 2003–2015:

- 3 projekty przedakcesyjne z Programu SAPARD zrealizowane w latach 2003–2004, dotyczące budowy: kanalizacji sanitarnej, drogi gminnej i schroniska turystycznego – środki UE 1,26 mln zł, środki publiczne 1,75 mln zł,
- 3 projekty ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich zrealizowane w latach 2004–2006, dotyczące budowy: drogi gminnej, kanalizacji sanitarnej i parku rekreacyjno-edukacyjnego – środki UE 1,72 mln zł, środki publiczne 1,79 mln zł,
- 18 projektów z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich zrealizowanych w latach 2007–2015, dotyczących budowy: centrum promocji i edukacji, centrum pomocy społecznej, parku rekreacyjnego, placu zabaw dla dzieci przy świetlicy socjoterapeutycznej, elementów małej architektury, chodników i szkoły podstawowej, budowy i modernizacji zespołu szkół, modernizacji przedszkola, rozbudowy oczyszczalni ścieków, wzmocnienia systemu ratowniczo-gaśniczego,

- rozbudowy i modernizacji stadionu, termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, poprawy bezpieczeństwa ruchu na drodze gminnej, wydania folde-ru ścieżki edukacyjno-przyrodniczej, budowy systemu e-administracji publicznej – środki UE 19,8 mln zł, środki publiczne 12,3 mln zł,
- projekt pt. „Wykluczenie cyfrowe” zrealizowany z Programu Innowacyjna Gospodarka w latach 2013–2014, środki budżetu UE 962 tys. zł, środki z budżetu państwa 169 tys. zł,
 - 3 projekty zrealizowane z Programu Kapitał Ludzki: „Podkarpacie stawia na zawodowców” w latach 2013–2014, „Czas na aktywność w Gminie Kamień” w latach 2010–2014 oraz „Indywidualizacja nauczania w klasach I–III” w latach 2013–2014, łącznie środki budżetu UE wyniosły 1,6 mln zł, środki budżetu państwa 106 tys. zł, środki gminy 190 tys. zł.

Ponadto gmina zrealizowała projekty dofinansowane ze środków pochodzących z budżetu państwa, tj.:

- projekty z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, tj. stypendia szkolne, zrealizowane w latach 2010–2014, środki budżetu państwa 2,6 mln zł, środki gminy 0,5 mln zł,
- wyjazdy na basen w latach 2011–2014, środki budżetu państwa 46 tys. zł, środki gminy 46 tys. zł,
- projekty z zakresu wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej „Zatrzymaj przemoc” zrealizowane w latach 2012–2014, środki budżetu państwa 117 tys. zł, środki gminy 29 tys. zł,
- projekt z Programu „Niepełnosprawni Liderami” zrealizowany w latach 2011–2014, środki budżetu państwa 262 tys. zł, środki gminy 51 tys. zł,
- projekt w ramach programu „Bezpieczne Boiska Podkarpacia” w 2012 r., środki budżetu państwa 30 tys. zł, środki gminy 28 tys. zł,
- 3 projekty w ramach Programu „Radosna szkoła” w latach 2013–2014, środki budżetu państwa 239 tys. zł, środki gminy 252 tys. zł.

Na uwagę zasługuje fakt, że w maju 2016 r. gmina Kamień podpisała umowę o dofinansowanie na realizację projektu pt. „Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej w Parku edukacyjno-rekreacyjnym »Małe Arboretum« w miejscowości Nowy Kamień” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020. Kwota dofinansowania z EFRR wyniosła 670 695 zł, wkład własny wyniósł 119 933 zł.

Pozyskiwanie środków pochodzących zarówno z funduszy unijnych jak również z innych dotacji zewnętrznych nie jest zadaniem łatwym. Do większości realizowanych projektów jednostka samorządu terytorialnego musi wnieść wkład własny, ale też należy zgromadzić odpowiednią wymaganą przez instytucje wdrażające dokumentację. Na przykładzie gminy Kamień można zaobserwować, że starania gminy są ogromne. W latach 2003–2015 gmina zrealizowała kilkadziesiąt projektów służących społeczności lokalnej.

W latach 2007–2015 na realizację inwestycji dofinansowanych z funduszy strukturalnych gmina Kamień:

- otrzymała dotacje z UE na kwotę wynoszącą ponad 22,36 mln zł,
- otrzymała dofinansowanie z budżetu państwa w kwocie 275 tys. zł,
- wniosła wkład własny w kwocie ok. 12,5 mln zł,

co oznacza, że środki własne gminy stanowiły ok. 36% wydatków w projekcie, natomiast gmina pozyskiwała średnio 2,5 mln zł dotacji UE rocznie. Jeżeli zsumujemy całkowite wartości projektów unijnych w okresie 2007–2015 to otrzymamy wartość 35,13 mln zł, co z kolei oznacza, że średnio w danym roku zrealizowano inwestycje na kwotę 3,9 mln zł. Zauważyć należy, że wydatki inwestycyjne gminy w latach 2007–2015 wynosiły średnio ok. 5,3 mln zł, a więc 73% tych wydatków było przeznaczone na projekty unijne.

Niewątpliwie brak możliwości otrzymania dotacji ze środków strukturalnych spowodowałby, iż wielu inwestycji gmina nie byłaby w stanie przeprowadzić. Nadmienić należy, że gmina Kamień jako pierwsza spośród gmin w województwie podkarpackim podpisała umowę o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020.

MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW PRZEZ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W RAMACH PERSPEKTYWY 2014–2020

W latach 2014–2020 realizowane są następujące programy, z których będą mogły skorzystać jednostki samorządu terytorialnego, tj.:

- Program Infrastruktura i Środowisko, alokacja 27,4 mld euro – priorytetami tego programu są: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, rozwój infrastruktury technicznej kraju i bezpieczeństwo energetyczne [*Dla kogo jest Program*, www.pois.gov.pl],
- Program Wiedza Edukacja Rozwój, alokacja 4,7 mld euro – celem programu jest aktywizacja zawodowa osób młodych poniżej 30. roku życia pozostających bez zatrudnienia, wsparcie szkolnictwa wyższego, rozwój innowacji społecznych, mobilności i współpracy ponadnarodowej, a także reformy polityk publicznych w obszarach zatrudnienia, wyłączenia społecznego, edukacji, zdrowia i dobrego rządzenia [*Dla kogo jest Program*, www.power.gov.pl],
- Program Polska Wschodnia, alokacja 2 mld euro – jest ponadregionalnym programem dla województw Polski Wschodniej mającym na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej poprzez wsparcie innowacyjności i rozwoju badań oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej makroregionu, w szczególności dzięki dostępności transportowej [*Dla kogo jest Program*, www.polskawschodnia.gov.pl],
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, alokacja 0,7 mld euro – mają międzynarodowy charakter oraz kładą nacisk na współpracę polskich beneficjentów z zagranicznymi partnerami. Przedsięwzięcia mogą dotyczyć ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska, rozbudowy infrastruktury,

- rozwoju przedsiębiorczości oraz edukacji [*Programy Europejskiej...*, www.ewt.gov.pl],
- 16 programów regionalnych, alokacja dla województwa podkarpackiego 2,1 mld euro [*Fundusze Europejskie...*, www.funduszeuropejskie.gov.pl],
 - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, alokacja 8,5 mld euro – celem programu jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich [*Program Rozwoju...*, www.minrol.gov.pl].

Na zakończenie warto dodać, że na terenie województwa podkarpackiego występują obszary zmarginalizowane gospodarczo, charakteryzujące się wysoką stopą bezrobocia, małą liczbą podmiotów gospodarczych, niskimi nakładami inwestycyjnymi oraz niewielką wartością produkcji sprzedanej przemysłu. Taka trudna sytuacja społeczno-gospodarcza występuje w co trzecim powiecie. Jednym ze sposobów mającym przyczynić się do poprawy sytuacji regionu są środki unijne oferowane zarówno w formie dotacyjnych, jak i zwrotnych instrumentów wsparcia [Karpńska-Mizielińska, Smuga (red.), 2015, s. 157].

ZAKOŃCZENIE

Celem artykułu było przedstawienie i dokonanie oceny wykorzystania funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 i możliwości aplikowania o środki w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 przez jednostki samorządu terytorialnego oraz podanie przykładu gminy z województwa podkarpackiego wykorzystującej środki unijne.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, środki unijne z perspektywy 2007–2013 zostały wykorzystane niemal w całości zarówno w skali kraju, jak i w omawianym w artykule Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013. W przypadku tego Programu większość założonych wskaźników produktu została osiągnięta, a wiele z nich zostało przekroczonych, co wskazuje na efektywność projektów. Nadmienić należy, że Program ten jest przeznaczony w dużej mierze dla jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie przedstawiono możliwości pozyskania środków przez jednostki samorządu terytorialnego w kontekście nowej perspektywy finansowej 2014–2020, jednak nie są one tak znaczne jak w przypadku perspektywy 2007–2013, np. ograniczona jest możliwość dofinansowania dróg gminnych i powiatowych, czy też projektów z zakresu turystyki.

Inwestycje zrealizowane przez gminę Kamień przy udziale dofinansowania pochodzącego ze środków UE są przykładem na dużą aktywność gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Niestety, ograniczony budżet gminy nie pozwala na realizację większej liczby projektów, bowiem w większości projektów dofinansowanych z UE należy wnieść wkład własny.

BIBLIOGRAFIA

- Borodo A., 2010, *Polskie prawo finansowe. Zarys ogólny*, TNOiK, Toruń.
- Dla kogo jest Program*, <http://www.pois.gov.pl/strony/o-programie/zasady/dla-kogo-jest-program> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Dla kogo jest Program*, <http://www.polskawschodnia.gov.pl/strony/o-programie/zasady/dla-kogo-jest-program/> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Dla kogo jest Program*, http://www.power.gov.pl/strony/o-programie/zasady/dla_kogo_jest_program (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Fundusze Europejskie w Polsce*, <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/fundusze-europejskie-w-polsce> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Fundusze Europejskie 2004–2006*, http://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/OrganizacjaFunduszyEuropejskich/Strony/Fundusze_Europejskie_2004_2006.aspx (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Fundusze Europejskie 2007–2013*, <http://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/OrganizacjaFunduszyEuropejskich/Strony/NSS.aspx> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Hellich E., 2000, *Rachunkowość jednostek samorządowych*, Difin, Warszawa.
- Informacja na temat wykorzystania funduszy przedakcesyjnych oraz stanu wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w województwie podkarpackim z 9 października 2006 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie.
- Informacje podstawowe*, <https://www.eog.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach/poznaj-zasady-dzialania-funduszy/informacje-podstawowe/#Alokacja> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Karpińska-Mizielińska W., Smuga T. (red.), 2015, *Wpływ interwencji z funduszy unijnych*, CeDeWu, Warszawa.
- Kornberger-Sokołowska E. (red.), 2012, *Jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci środków europejskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Popiuk-Rysińska I., 1998, *Unia Europejska. Geneza, kształt i konsekwencje integracji*, Warszawa.
- Poziom realizacji programów – stan na 29 maja 2016 r.*, http://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/poziom/Strony/Poziom_realizacji_programow_stan_na_29_maja_2016r.aspx (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020*, <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, <http://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach> (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Przegląd unijnych programów rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013*, https://www.minrol.gov.pl/content/download/28456/158404/version/1/file/przegląd_unijnych_progr.pdf (dostęp: 5.06.2016 r.).
- Skica T., Tabasz W., Strojny J., 2005, *Finansowe podstawy działalności samorządu terytorialnego*, Mitel, Rzeszów.
- Sprawozdanie okresowe za II półrocze 2015 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.

Stan wdrażania Programów Regionalnych 2007–2013 – 31 grudnia 2015 r. <http://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx#strona=2&zakladka=1> (data dostępu 5.06.2016 r.).

Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (DzU z 2010 r., nr 80, poz. 526).

Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (DzU z 2009 r., nr 157, poz. 1240).

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena wykorzystania funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 i możliwości aplikowania o środki w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 przez jednostki samorządu terytorialnego, przedstawiono również przykład gminy z województwa podkarpackiego, która aktywnie pozyskuje środki unijne. W artykule został zaprezentowany stan wykorzystania funduszy unijnych w Polsce oraz osiągnięte podstawowe efekty rzeczowe w ramach całego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013 przez jednostki samorządu terytorialnego. Pozwoliło to dokonać oceny zasadności realizacji projektów. Jednocześnie przedstawiono możliwości pozyskania środków przez jednostki samorządu terytorialnego w kontekście nowej perspektywy finansowej 2014–2020.

Od początku uruchomienia programów do dnia 29 maja 2016 r. złożono 302,4 tys. wniosków poprawnych pod względem formalnym na łączną kwotę dofinansowania 616 mld zł. W tym samym okresie podpisano z beneficjentami 106 361 umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania w części UE 285,1 mld zł, co stanowi 100,7% alokacji na lata 2007–2013. Wartość wydatków w części dofinansowania UE wynikająca ze złożonych wniosków o płatność wyniosła 283,1 mld zł. Założone wskaźniki produktu i rezultatu w większości zostały osiągnięte.

W artykule zostały zestawione inwestycje zrealizowane przez gminę Kamień przy udziale dofinansowania pochodzącego ze środków UE, jak również wspomniano o innych dotacjach, programach i funduszach, z których skorzystała gmina. Zagregowane dane finansowe dotyczące zrealizowanych inwestycji zostały zestawione z budżetem gminy.

W artykule wskazano również bariery związane z aplikowaniem o fundusze unijne. Jedną z nich jest niewątpliwie ograniczony budżet każdej jednostki samorządu terytorialnego, ponieważ wnioskodawca zobowiązany jest do współfinansowania inwestycji. Kolejną barierę stanowi obawa potencjalnych beneficjentów, co do możliwości wypełnienia wszystkich obowiązków wynikających z regulaminu konkretnego naboru wniosków i umowy o dofinansowanie.

Słowa kluczowe: programy regionalne, województwo podkarpackie, fundusze europejskie, fundusze strukturalne

The use of EU funds for the years 2007-2013 and the possibility of obtaining funds for the years 2014-2020 on the example of selected community with the Podkarpackie Province

Summary

The article aims to present and evaluate the use of EU funds in the 2007–2013 financial perspective and the possibility of applying for funds within the financial perspective 2014–2020 by the local government units on the example of the Podkarpackie Province. In the article was presented

the state of using EU funds in Poland and assumed material project indicators throughout the Regional Operational Programme of the Podkarpackie Region for 2007–2013 by local government units. This made possible to assess the merits of the projects. The article shows the possibility of obtaining funds by local governments in the financial perspective 2014–2020.

Since the launch of the program since 29 May 2016 were submitted 302.4 thousand applications for the total amount 616 million zł. In the same period was signed with beneficiaries 106 361 grant agreements for the amount of funding part of the EU 285.1 million zł, which represents 100.7% of the allocation for 2007–2013. The value of the expenditure in the EU co-financing of eligible applications for payments amounted to 283.1 billion zł. Founded output and result indicators have mostly been achieved.

The article summarizes the investments carried out by the Community Kamień with the participation of refinancing from the EU funds, as also mentioned other grants, programs and funds, which were benefited. Aggregated financial data on investments were summarized from the budget of the Commune.

The article also identifies the barriers associated with applying for the EU funds e.g. the limited budget of a local government, the fear of potential beneficiaries about the obligations in the regulations and the grant agreement.

Keywords: regional programmes, Podkarpackie Province, EU funds, European funds, structural funds

JEL: H72, H81, H83